

Vláda České republiky
posta@vlada.cz

V Praze, 7. října 2009

Vážený pane předsedo vlády, vážení členové vlády,

dovolte, abychom se na Vás obrátili jménem **Oživení, o.s. a Transparency International - Česká republika, o.p.s.** s návrhem několika protikorupčních opatření, která by vláda mohla realizovat do předpokládaného ukončení svého mandátu v roce 2010. **Tento společný návrh nevládních organizací, které se dlouhodobě zabývají potíráním korupce ve veřejné správě, obsahuje šest vybraných prioritních bodů protikorupční politiky.** Tyto body považujeme nejen za důležité, ale zejména realizovatelné v časově omezeném mandátu vlády. V příloze tohoto dopisu jednotlivé návrhy stručně představujeme a zároveň Vám nabízíme spolupráci při jejich rozpracování.

Velice si ceníme deklarované ochoty vlády aktivně bojovat proti korupci a s potěšením nabízíme k realizaci navržených opatření naši součinnost. Chtěli bychom Vás informovat, že tento otevřený dopis dáváme na vědomí rovněž veřejnosti, prostřednictvím jeho zveřejnění na webových stránkách našich organizací.

S přátelským pozdravem,

Tomáš Kramář
předseda Oživení, o.s.
www.oziveni.cz
e-mail: tomas.kramar@oziveni.cz

David Ondráčka
ředitel Transparency International ČR
www.transparency.cz
e-mail: ondracka@transparency.cz

K tomuto otevřenému dopisu se připojily následující nevládní organizace:

Otevřená společnost, o.p.s., zastoupená ředitelkou Martou Smolíkovou
Iuridicum Remedium, zastoupené jednatelkou Helenou Svatošovou
Nadace Open Society Fund Praha, zastoupená ředitelem Robertem Baschem
Public Interest Lawyers Association, zastoupená ředitelem Vítězslavem Dohnalem
Společnost pro trvale udržitelný život, zastoupená předsedou Jiřím Dlouhým
Ekologický právní servis, zastoupený členem výkonného výboru Pavlem Francem
Ateliér pro životní prostředí, zastoupený členem výkonného výboru Pavlem Černoousem

Šest priorit protikorupční politiky vlády:

1) Elektronické aukce

Výběrová řízení na veřejné zakázky v praxi ČR trpí nízkou transparentností a korupcí. Negativními důsledky neefektivní kontroly ze strany státních institucí, veřejnosti, médií a podnikatelských subjektů jsou menší konkurence, manipulace s průběhem zadávacích řízení a výsledná neefektivita vynaložených veřejných prostředků. Současné zákonné povinnosti jsou nedostatečné pro realizaci skutečně otevřené soutěže, ve které by byla transparentně vybrána pro stát nejvýhodnější nabídka.

Proto vládě navrhuje inovovat systémy zadávání veřejných zakázek na ministerstvech a ostatních orgánech ústřední státní správy tak, aby zakotvily povinnost primárně využívat moderní zadávací systémy typu elektronických aukcí. Takto lze v reálném čase plně využít principů otevřené podnikatelské soutěže s významným dopadem na finální výhodnost nabídky pro veřejné rozpočty a omezit prostor pro manipulace a korupční tlaky. V době finanční krize je to jeden z ideálních nástrojů veřejné správy k dosahování úspor. Poptávka vlády po elektronických službách tohoto typu by byla jasným signálem pro zadávací praxi ostatních subjektů veřejné správy v ČR a pozitivním stimulem pro rozvoj trhu s těmito elektronickými službami.

2) Zákon o veřejných zakázkách a koncesní zákon

Žádáme vládu, aby věnovala maximální pozornost novelám zákona o veřejných zakázkách (téma „černé listiny“) a zákona o koncesích (téma „projekty PPP“), které jsou v současné době projednávány v Parlamentu. Vláda by měla zajistit jejich přijetí v podobě předložené Ministerstvem pro místní rozvoj a dohlédnout na to, aby nedošlo během legislativního procesu k prosazení účelových změn, které by oba legislativní návrhy osekaly a připravily tak o funkčnost.

3) Registr dotací z národních i evropských zdrojů

Současná praxe rozdělování dotací ze státních i evropských dotačních titulů trpí politizací a klientelistickými a korupčními tlaky. Jedním z důvodů této situace je absence kvalitní informační databáze, která by obsahovala komplexní, přehledný a uživatelsky přívětivý přehled všech dotací poskytovaných státní správou, včetně fondů EU. Na takovém portálu by mohl každý občan, novinář či podnikatel snadno na jednom místě dohledat všechny vypsané dotační programy, všechny žadatele a příjemce, názvy projektů a jejich stručný popis a poskytnutou částku. Používání registru by měla vláda doporučit také samosprávám. Realizaci tohoto opatření lze zajistit rozhodnutím vlády.

4) Depolitizace a profesionalizace státní správy

Kvalita výkonu státní správy je v ČR snižována dlouhodobou a silnou politizací. Nejen úředníci ústředních orgánů státní správy, ale i manažeři státních firem a členové mediálních rad jsou vybíráni a odvoláváni podle stranických zájmů a dohod, spíše než na základě odbornosti a hodnocení dosavadních výsledků. To se negativně projevuje na postupné ztrátě objektivitě a racionalitě v řízení jednotlivých agend. Preference úzkých a krátkodobých politických zájmů na úkor zájmů veřejných je zřejmá zejména na ministerstvech, jejichž řízení trpí nekonceptností, častými změnami priorit a nízkou efektivitou.

ČR je poslední zemí EU, která nemá regulován vztah administrativy a politické reprezentace při výkonu státní správy, kvůli odkládané účinnosti již přijatého služebního zákona. Žádáme proto vládu, aby připravila a odstartovala proces depolitizace a profesionalizace státní správy tím, že vypracuje návrh kvalitní legislativní úpravy postavení úředníků. Měl by obsahovat principy

moderní demokratické správy s garancemi odborné nezávislosti v rozhodování úředníků a personálního obsazování na základě profesních dovedností.

5) Vymahatelnost zákonů o územních samosprávných celcích

Zákony upravující fungování územních samosprávných celků v ČR (o obcích, o krajích a o hl. m. Praze) obsahují všechny důležité zásady pro jejich kvalitní fungování. Některé ze zásad jsou však uvedeny pouze obecně a bez možnosti vymáhat jejich naplňování. V praxi často uplatňovány nejsou a v některých případech jsou dokonce systematicky zneužívány (zejména při nakládání s majetkem). Obecní zřízení tak trpí dysfunkcemi, které je možné napravit pouze novelizací těchto norem.

Absence účinné, státem garantované kontroly rozhodování a hospodaření samospráv přenáší toto břemeno zejména na občany a zastupitele, kteří však mají velmi omezené zákonné možnosti. Přístup zastupitelů k informacím z vlastního úřadu a organizací zřízených, založených či vlastněných samosprávou je v praxi nevymahatelný, stejně tak je nevymahatelná osobní odpovědnost za nezákonná rozhodnutí či způsobené škody v případech, kdy vedení samosprávy tuto odpovědnost vymáhat odmítá. Domáhání se neplatnosti nevýhodných a nezákonných smluv je v praxi též vyhrazeno pouze vedení samosprávy, které však takové smlouvy uzavírá.

Žádáme proto vládu, aby navázala na kroky učiněné předchozí vládou a připravila kvalitní novelu zákonů o obcích, krajích a hl. m. Praze, která by zajistila lepší vymahatelnost a tím také efektivnější nakládání s veřejnými prostředky na úrovni samospráv.

6) Zrušení „anonymních“ akcií na majitele

Netransparentní forma akcie na majitele v listinné podobě je jednou z hlavních příčin neprůhledných vlastnických vztahů akcionářů obchodních společností zřízených v ČR. Tato forma cenného papíru zajišťuje anonymitu jejímu majiteli a zneprůhledňuje majetkové vztahy ve vlastnické struktuře akciové společnosti. Vysoká četnost úspěšnosti těchto neprůhledných společností v soutěžích o veřejné zakázky posiluje podezření o vazbách skutečných majitelů akcií na veřejné funkcionáře, kteří mají vliv na výsledky tendrů.

Je sporné, zda hlavní zásady zákona o veřejných zakázkách dovolují omezovat účast v soutěži o veřejnou zakázku společností s netransparentní strukturou vlastníků. Absence centrálního depozitáře v ČR zamezuje evidenci skutečného majitele cenného papíru na majitele, byť v zaknihované podobě. Proto navrhuje vládu, aby iniciovala legislativní změny v zákoně o cenných papírech a v obchodním zákoníku, které by zakázaly formu vlastnictví akcií na majitele a přispěly tak ke kultivaci tržního prostředí.